

РІДНА МОВА У ТВОРЧОМУ ЖИТТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ (ДО 150-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Л. УКРАЇНКИ)

Бондарчук Л.І.,
кандидат педагогічних наук,
лауреат премії імені Івана Огієнка

25 лютого 2021 року виповнюється 150 років від дня народження Лесі Українки (Лариси Петрівни Косач-Квітки) – видатної української письменниці та громадської діячки, однієї з центральних постатей національної культури.

Новоград-Волинський сьогодні – місто на Житомирщині, де все яскравіше й потужніше відзначаються роковини, ювілеї Лесі Українки. Та чи це наближає нас до славної землячки?

«Старицький, Лисенко, – писала Леся Українка у 1912 р., – сі ймення ...для мене вічно викликатимуть живі образи, як імення близьких і рідних людей, що, властиво, ніколи не вмирають, поки живе наша свідомість. Не знаю, чи буде хто з молодшого покоління згадувати коли про мене з таким почуттям, як я тепер згадую про Миколу Вігалійовича і Михайла Петровича. Але я б хотіла те заслужити» (т. 5, с. 424). Сподівання визначної поетеси здійснилися.

У лютому 2018 року Верховна Рада України ухвалила постанову «Про відзначення 150-річчя Лесі Українки на державному рівні». Президент України Володимир Зеленський видав відповідний Указ. Кожна Людина, якій відома постать Лесі Українки, долучається до нового прочитання поетичних, драматичних творів авторки, які вона створила майже у всіх жанрах літератури – від лірики до драматичної поеми, від публіцистичних і критичних статей до дитячих творів. Надважливою є філософська лірика Лесі Українки.

Рано і цілком свідомо ступила Леся Українка на шлях, означений іменами Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Івана Франка, «і тихий спів несмілий заспівала».

Той спів люди почули українською мовою, яка за 8 років до народження поетеси, через 2 роки по смерті Тараса, циркуляром царського міністра внутрішніх справ Валуєва фактично заборонялася.

Уявляю душевний стан юної авторки, коли її на початку березня 1893 року вітав з виходом першої збірки «На крилах пісень» М. Старицький. Книжечка друкувалася у Львові, переїхала кордон, а це було небезпечно! Вибір писати забороненою мовою, займатись літературою напівлегально – це була сама по собі мужня акція.

Дослідників захоплювало ім'я Лесі Українки – більшість бачила у ньому програму авторки, що намагалася піднести свій уярмлений, пригноблений народ. Лесина особиста слава переростає в славу України.

Що ж забезпечило їй такий широкий резонанс творчості на всі часи?

Одним з важливих чинників, що зумовив швидке зростання Лесі Українки як поета, один з найбільших дослідників її творчості Іван Франко визначив наполегливу працю над оволодінням знаннями, опануванням мови. Що значила мова у творчому житті Лесі Українки? Шукаючи відповіді на це питання, доходимо висновку, що навіть за несприятливіших обставин життя Леся Українка прагне оволодівати багатьма мовами. З Колодяжного до Софії летять у листі до М. Драгоманова палкі мрії 19-літньої Лесі: «От я б хотіла знати всі головні європейські мови, хоч би для самих літератур». (Українка Леся. Збір. творів 12-ти т. – Т.10. Листи (1876–1897).

До чужих мов Леся йшла послідовно й уперто – через планомірну самоосвіту й уроки вчителів, лекції в університетах (коли щастило туди потрапити), а також шляхом безпосереднього, природного спілкування в місцях, де перебувала на лікуванні, – в Італії, Єгипті... Таку ж наполегливість виявляє авторка, здійснюючи переклади, переспіви з інших мов (з чотирнадцяти!), палко прагнучи ширити «європеїзм» в українській літературі («Як більше знатимуть українці чужу літературу, то, може, згине з нашої літератури отой невдалий дилетантизм, що так тепер панує в ній»).

Невсипущою була праця письменниці на ниві рідної мови. Кожне слово, почуте ще у рідній хаті, на отчій, материнській землі, ще у Звягелі, карбувалось у свідомості з рідною землею, народом, ріднило з його душею.

Мову народу плекала, як душу. Сміливо, справді по-еллінськи, обстоювала Леся Українка право народу на власну мову і власний правопис, природно користувалася нею всюди, дарма що бачила скептичне ставлення, чула здивовано-презирливе: «Як? Така освічена панночка, і користується цією мужицькою мовою?! Хто в Києві розмовляє нею?» Усім своїм творчим життям довела, що українська мова годиться для творчості, для діянь. Мови з граматик не вчила в жодній школі, та сама стала цілою школою, духовним храмом української мови для кожного свідомого українця – ця школа досі до кінця не вивчена. Українською донесла до читача найкращі твори світової класики. За її творчістю, зазначав Олесь Гончар, «в нашу літературу входили цілі світи». Духовна спадщина, що її залишила Леся Українка, має глибоке рідномовне коріння. Можливо, тому й стала ще за життя живим символом української землі й українського народу.